

CICERONE IONIȚOIU

OAMENI DE CULTURĂ ÎN TEMNIȚA AIUDULUI

În lucrarea în manuscris "CULTURA ÎN CĂTUȘE SAU GENERAȚIA DE AUR LA REEDUCARE", m-am referit în principal la 11 spații concentraționale în care regimul comunist a înmormântat și în mare parte a exterminat elitele culturii și intelectualității românești din prima jumătate a secolului XX; Jilava, Aiud, Sighet, Pitești, Ocnele Mari, Târgu Ocna, Caransebeș, Văcărești, coloniile de muncă forțată din Balta Brăilei și din Delta Dunării.

Dintre zecile de mii de oprimăți ai terorii comuniste, care au trecut prin celulele Aiudului sau au murit aici, reprezentând valori certe ale României creștine libere și democratice, am înșirat mai jos 125 de nume de splendori ale culturii naționale, personalități proeminente, renumite pe plan intern, o bună parte cu reputație internațională. Unii dintre ei, scoși din Aiud și-au găsit moartea în pușcăriile prin care au fost târați ulterior, sau imediat după eliberare, lăsați în ordine alfabetică, cu mențiunea că mulți dintre ei trecuseră înainte de Aiud prin alte închisori și cu precizarea ca nu s-au făcut referiri la funcțiile și demnitățile lor politice și administrative:

Constantin ALEXANDRESCU- prof.dr. în filozofie; Demostene ANDRONESCU- arestat în anul absolvirii Facultății de Istorie; Ion ANTOHE- învâțător, autorul voluminoaselor și cutremurătoarelor memorii "Răstigniri în România după Ialta"; Ervin ANTONESCU- prof. univ. și avocat, mort la Aiud; Traian BRĂILEANU- prof. univ., decan Facultatea de Litere și Filozofie Cernăuți, membru al Academiei de Științe Politice de pe lângă Columbia University din New York; Ernest BERNEA, licențiat în Română și Franceză și licențiat în filozofie, studii de sociologie și istoria religiilor la Paris și la Freiburg (cursurile lui Heidegger), colaborator al lui Dimitrie Gusti la Institutul de Cercetări Sociale, conf. univ. Catedra de Antropogeografie (ține cursurile de etnologie și de sociologie comparată, 14 ani de temniță, în 1934, la 80 de ani, anchetat și bătut 3 săptămâni); Gabriel BĂLĂNESCU- ziarist; Zaharia BOILĂ ziarist; Gheorghe BONTILĂ -prof. univ.; Vasile BORONEANȚ- istoric; Emil Mălin BOȘCA- judecător și ziarist; Alexandru BOTEZ (Sache)-prof. univ.; Constantin BUCESCU-teolog și pictor de biserici;

Radu BUDIȘTEANU- avocat ; Ioan BUJOIU- prof.univ.; Constantin BUȘILĂ – prof. univ., decan, membru al Academiei din Bruxelles și Stockholm și al altor prestigioase societăți străine, mort la Aiud; Ion CARAION –poet, eseist, traducător și redactor de reviste; Grigore CĂRAZA- învățător, condamnat în 2 rânduri la 23 de ani închisoare, a executat 27 de ani, în principal la Aiud (pentru că a refuzat să iasă din închisoare), a fost "biblioteca ambulantă" a lui Crainic și Gyr, pe care a dus-o în SUA, unde a fost publicată; Emil CĂPRARU- medic pediatru, conf.univ.; Aurel CIORAN –avocat, fratele lui Emil Cioran; Alexandru CONSTANT – publicist; Ștefan COSĂMBESCU –profesor și ziarist; Horia COSMOVICI- avocat; Nichifor CRAINIC –teolog, poet, scriitor, publicist, prof. univ., exeget al dogmaticii ortodoxe, doctor honoris causa al Universității din Viena; George CUZA – prof.univ., mort la Aiud, unde a fost întemnițat și fiul său; Sergiu DAN-romancier, publicist, traducător; Cristofor DANCU- ierodiacon și ziarist; Remus DANEȘ profesor, doctor în litere și teologie, mort la Aiud; Ovid-Ovidel DENSUȘIANU- scriitor, fiul marelui lingvist Ovid Densușianu; Romulus DIANU – scriitor, publicist și ziarist, colaborator al lui Nicolae Titulescu; Nicolae DIMA – student la Istorie, după eliberare prof. univ. la Universitatea Columbia; Gheorghe DRAGON- inginer; Ghiță DRAGOȘ- prof.univ.; Luca DUMITRESCU- poet și romancier; Vladimir DUMITRESCU- doctor docent în filozofie, arheolog, prof. univ., director al Muzeului de Antichități, autorul destăinuirilor "Închisorile mele"; Gheorghe EMINESCU- profesor de istorie militară, scriitor, nepotul lui Mihai Eminescu; Ion D. ENESCU- cercetător la Biroul de Stampe al Academiei; Ilarion FELEA – preot, rector al Academiei Teologice din Arad, mort la Aiud; Ioan N. FINȚESCU – avocat profesor de drept comercial, decan al Facultății de Drept București, mort în detenție; Constantin GANE, avocat, doctor în drept în Germania scriitor remarcabil, mort la Aiud; Filaret GĂMĂLĂU – preot al Schitului Rarău, 16 ani de temniță; Sergiu AL.GEORGE – medic asistent univ., reputat orientalist, specializat în limba sanscrită și cultură indiană; Dimitrie GHEORGHIU – studii în străinătate, director al Creditului Minier, mort în detenție; Onisifor GHIBU – prof. univ., istorie, membru corespondent al Academiei Române, luptător pentru Marea Unire; Victor GOMOIU- chirurg, prof. univ., întemeietorul școlii românești de Istorie a Medicinii și a Centrului de Studii Medico-etnografice din sud-estul Europei, președintele Societății Mondiale de Istorie a Medicinii, cavaler al Legiunii de Onoare, membru al mai multor academii și universități străine, cu o vastă operă publicată, mort la Aiud; Ion GROȘAN –ziarist, după eliberare împușcat la trecerea frontierei cu Iugoslavia; Radu DEMETRESCU-GYR -conf. univ. la Facultatea de Litere și Filozofie București, patru volume de poezii antume recenzii și eseuri literare, studii critice, cronici dramatice, traduceri, scrieri pentru copii. "Un mare cântăreț național în devenire, în plină evoluție"(George Murnu,1929). A descris universul concentraționar și bezna comunistă „la un nivel neegalat de alți autori”.

„Poeziile sale, în afară de implicația istorică deosebită, vor dăinui ca gesturi exemplare de rezistență anticomunistă și prin performanța unei extraordinare frumuseți morale, înclinată deopotrivă lui Dumnezeu și oamenilor” (din prefața vol.I de poezii, 1992). Cred că poemul ”Ridică- te Gheorghe, ridică- te Ioane”, pentru care a fost condamnat la moarte și ținut un an în lanțuri, până la comutarea pedepsei în muncă silnică pe viață, poate sta alături de ”Doina ” lui Eminescu . A păținit 20 de ani de grea temniță politică ; Ion HALMAGHI, absolvent al Facultății de Litere și Filozofie București, cetățean american ; Trăian HERSENI, prof. univ. la Facultatea de Litere, scriitor ; Alexandru HODOȘ – absolvent al Facultății de Drept, director adjunct la Radiodifuziune, atașat de presă la Berlin, director și redactor la câteva ziare, scriitor ; Paul IACOBESCU – avocat și om de litere, implicat cu Petre Țuțea ; Aurel IBRĂILEANU, avocat și magistrat, născut în Elveția ; Victor ILIESCU – general, om de litere, judecat cu Mircea Vulcănescu ; Ilie IMBRESCU preot și publicist ; Ioan Z.GHEORGHE, inginer, director C.F.R. Ploiești, director general al Uzinelor și Domeniilor Reșița, în consiliul de administrație la Astra Vagoane, în lotul II POPP –BUJOIU, mort în detenție ; Florin ISAR – profesor, ziarist ; Leonard KIRSCHEN, studii în Anglia și Germania, cetățean englez, ziarist la Associated Press, deținut 10 ani din 25, reîntors în occident publică ”Deținut al justiției roșii” ; Filon LAURIC –avocat, fost președinte al Centrului Studențesc Cernăuți ; Ion LUGOȘIANU – absolvent al Facultății de Drept și al Școlii de Științe Politice de la Paris, avocat un timp la Paris, consilier al delegației române la Conferința de Pace de la Paris (primul război mondial), delegat la Liga Națiunilor Unite, ambasador la Vatican, a publicat studii economice, director la ”Universul”, mort în detenție, fiul lui -Ioan, executat în 1958, două surori întemnițate ; Ștefan MAMULEA – doctor în drept ; Gheorghe MANU, descendent al Cantacuzinilor, doctor în fizică și matematică la Paris, 10 ani asistent al savantei Marie Curie, prof. univ. la Facultatea de Științe București, om de o cultură vastă, Horia Hulubei impunându- se în lipsa sa . A fost Rectorul ”Universității” Aiud și sufletul rezistenței de aici, unde a și murit ; Alexandru MARCU –doctor în litere la Florența, prof. univ. și decan al Facultății de Litere, director de reviste, ilustru italianist și traducător, mort în detenție la spitalul închisorii Văcărești ; Socrate MARDARE – șef de promoție al Școlii Superioare de Război, profesor și director al acestei școli, șef al Casei Militare a regelui Mihai și mareșal al palatului, general de divizie, șef de Stat Major, comandant al Corpului 7 Teritorial Craiova, comandant al Etapei II din Cehoslovacia, secretar al Crucii Roșii etc., mort la Aiud, refuzându- i- se orice asistență medicală ; Cuza MARINESCU – ziarist ; Nicolae S.MĂRGINEANU licențiat și doctor în filozofie, docent în psihologie studii de specializare la Universitățile Leipzig, Berlin și Hamburg, Sorbona și Londra, cercetător la 5 universități americane, prof. univ. la Cluj, condamnat în lotul Popp –Bujoiu ; Ion

MERCUREANU - conf. univ. la București și Ploiești (Petroli și Gaze), cercetător științific la IFA Măgurele;istrate MICESCU - renumit avocat, mare orator, prof. univ., mort la Aiud; Ion - Bogdan MUNTEANU - ofițer de geniu în marină, studii în Franța, avocat; mort la Aiud; Liviu - Galaction MUNTEANU - absolvent Litere și Academia Teologică, preot, profesor, rector la Academia Teologică din Cluj, publicații religioase, vicar eparhial al Clujului, mort la Aiud; Anton-Ionel MUREȘANU - inspector general la finanțe, director al ziarului "Ardealul"; Ion NEDELESCU - avocat și ziarist, mort în timpul detenției; Gabriel NEGREI - absolvent al Școlii Militare Iași și al Institutului Politehnic din Paris, prof. de matematici superioare la Școala de Ofițeri și la Școala de Război, realizatorul primului tun aerian românesc (1916), comandant al artileriei în primul război mondial, membru al Comisiei Militare trimisă la Tratatul de la Versailles, cavaler al Legiunii de Onoare, general, mort la Aiud; Petre NEMOIANU - avocat, doctor în drept și doctor în științe politice, ziarist, numeroase publicații, mort la Aiud; Ștefan NENIȚESCU - absolvent al Liceului Francez din Berlin și al Facultății de Filologie din Roma cu doctorat în istoria artei, consilier al legației din Haga, conf. univ. Pompiliu NICOLAU absolvent al Școlii de Poduri și Șosele, ofițer de geniu (primul război mondial), specializat în hidraulică în Anglia și Norvegia, prof. univ.; Ilie NICULESCU - doctor în științe economice și ziarist; Remus NICULESCU - cercetător la Academie, condamnat cu lotul C. Noica; Eduard PAMFIL - prof. univ.; Petre PANDREA - studii în străinătate, avocat, cumnat cu Lucrețiu Pătrășcanu; Ovidiu PAPADIMA, critic și istoric literar, lector la Universitățile din Viena și București; Mihail PAULIAN - avocat, directorul Colegiului Național "Carol I" din Craiova; Cornel PETRASIEVICI - medic, asistent la catedra de Obstetrică și Ginecologie, adevărat apostol la Aiud și la minele de plumb, după eliberare ajuns în SUA, primește înalte distincții de la președintele Reagan; Ștefan PETRE - prof. univ. de filozofie și logică, licențiat în drept, decan, membru al Academiei Române, agregat la Sorbona, Director general al Teatrelor, a publicat versuri și teatru, a înființat Facultatea de Teologie de la Chișinău, laureat al premiului național de proză (1940), vastă activitate publicistică; Eraldo PINTORI - literat, funcționar al Legației Italiiei, mort la Aiud; Alexandru Nicolae - POPP - studii de inginerie în Anglia, director general al Uzinelor Reșița; Ghiță POPP, studii la Viena și Budapesta, unde își ia doctoratul în drept. Participant la Marea Unire de la Alba Iulia, ziarist, participant la Conferința de Pace de la Paris (1919) și delegat la încheierea armistițiului de la Moscova (1944); Isac PELTZ - romancier și ziarist; Gheorghe POPESCU - VĂLCEA - licențiat în teologie și în litere și filozofie, diplomat al Institutului de Artă Bizantină și a Sud-estului European de la Strasbourg, studii de Artă Creștină și Bizantologie la Paris, doctor în litere și filozofie - Secția Artelor,

inspector general în Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor, după eliberare inspector principal, profesor și vicepreședinte al Comisiei de Pictură Bisericească a Patriarhiei Române; Axente-Sever POPOVICI, fost asistent al lui Nae Ionescu, conf. univ., scriitor; Nicolae PORSENNIA – avocat, scriitor, condamnat cu Petre Țuțea; Ilie RĂDULESCU, ziarist, fost primar al Capitalei; Mircea Dem. RADULESCU, licențiat în drept, ziarist și poet remarcabil; Radu ROȘCA – fiul lui I.G. Duca, doctor în matematică în Franța, prof. univ. de matematică, reputație internațională, peste 250 de lucrări științifice, 14 ani detenție; Nicolae ROȘU – medic și ziarist; Cornel RUDESCU – a absolvit Liceul Militar Mânăstirea Dealu, licențiat în drept, doctor în științe economice la Paris, doctor în științe juridice la Fribourg (Elveția), cursuri postuniversitare de drept public la Oxford, referent al Consiliului Legislativ, a organizat "Oficiul de documentare și studii administrative", 7 ani detenție, 6 ani D.O., după eliberare scriitor și traducător, membru al Uniunii Scriitorilor; Maier RUDICH – licențiat în drept, poet, ziarist, romancier prim-secretar la Direcția Presei până în 1949, redactor la Agerpres, condamnat pentru activitate sionistă, ajuns în Israel este premiat pentru traduceri din ebraică în română; Ovidiu SACHELARIE – prof. univ. de drept civil și publicist; Ion D. SÂRBU – licențiat în litere și filozofie, asistent al lui Lucian Blaga, scriitor; Romulus SEIȘANU – ziarist la "Curentul" și "Universul"; Emil SERGHEI – ziarist și publicist; Ion SICHITIU – profesor la Școala de Război, general, academician; Aurel STATE – profesor, absolvent al Școlii de Ofițeri Rezervă, figură legendară a eroismului și rezistenței celor 12 ani de prizonierat sovietic și a celor 6 ani de temniță în țară, înainte de 1980 își scrie memoriile, primul volum (din cele două) "Drumul Crucii" a apărut în 1983 la Freiburg, cu ocazia anului deșinutului politic din România și a dus la uciderea lui de către Securitate, în același an; Dumitru STĂNILOAIE – a studiat Teologia la Cernăuți, specializat la Sibiu, Atena, München, Paris, doctor în Teologie, prof. de dogmatică și rector al Academiei Teologice "Andreiană" din Sibiu, prof. la Institutul Teologic București, unul din cei mai remarcabili teologi și gânditori ortodocși și creștini ai lumii, traducător al "Filocaliei" – 12 volume, academician; Paul STERIAN – publicist; Petre STRIHAN – publicist, conf. univ.; Florin TAFLAN, doctor în drept la Roma, avocat; Nicolae TANOVICIANU, conf. la Facultatea de Drept, sportiv de performanță; Alexandru Al. TEODOREANU, văr cu Păstorel și Ionel Teodoreanu, studii de drept la București și Paris; Matei TOMA – absolvent al Liceului Militar Iași și al Școlii Navale Constanța, licențiat în drept, doctor în științe economice și politice, profesor, director de studii, ajutor de comandant și comandant al Școlii Navale, comandant al distrugătorului "Mărășești", comandor, contraamiral, numeroase acte de eroism cărți de specialitate și traduceri; Petre TOMESCU prof. de psihiatrie la Facultatea de Medicină București, valoroase studii și cercetări; Petre TOPA – medic, prof. univ. mort în detenție; Sandu TUDOR (Al. TEODORESCU,

Starețul Daniil) - studii în străinătate, publicist, ziarist, remarcabile lucrări teologice – postume, mort la Aiud; Petre ȚUTEA – rămas orfan de tată la 9 ani, devine copil de trupă la Câmpulung, apoi este trimis la liceul "Neagoe Basarab" de aici și la liceul "George Barițiu" din Cluj și tot militarii îl trimit la Facultatea de Drept din Cluj. Ajunge la Universitatea "Humboldt" din Berlin și întors în țară scrie articole și studii economice și politice. Prieten cu Nae Ionescu, devine o proeminență a generației sale, alături de Vulcănescu, Cioran și Eliade. Condamnat de două ori, execută 5 ani și apoi 8 ani din 12. A vorbit 10 ani deținuților și temnicerilor, oamenilor simpli și celor cuți, considerând poporul român una din minunile lui Dumnezeu. Considerat "apostolul și patriarhul", Țuțea a fost unul din cei mai mari reprezentanți ai oralității secolului, pentru Cioran fiind un geniu al vremurilor noastre, singurul spirit genial pe care l-a întâlnit în viața sa. A fost o "intelligență incandescentă, omul împlinit religios"; Ion UDRIȘTE-OLT, inginer, publicist; Vasile VOICULESCU – medicul "fără arginți", director artistic al Radiodifuziunii, remarcabil poet, prozator și dramaturg, mort imediat după eliberare; Mircea VULCĂNESCU – filozof, sociolog și economist, cu specializări la Paris, colaborator și asistent al lui Dimitrie Gusti și asistent la catedra acestuia, prof. univ. de filozofie și etică la Facultatea de Litere București, cu o profundă gândire teologică, virtuos pianist, aplecător spre poezie, traducător din mari poeți ai literaturii universale, funcționar superior cu un rol imens în apărarea economiei naționale în timpul ultimului război, una din cele mai mari personalități ale epocii sale, o conștiință și un caracter exemplare, mort la Aiud. Au fost deținute fiica sa Măriuța, sora lui Mihaela, precum și fiul acesteia Nicolae Evoieanu – 12 ani.

Încheiem această listă cu trei membri ai Academiei Române: Pantelimon HALIPPA – publicist, artizan al Unirii Basarabiei cu Țara Mamă, de cinci ori ministru între 1919 – 1933, trecut în 1950 prin Sighet, preluat de NKVD și condamnat la 25 ani m.s.v., readus în țară și întemnițat la Aiud; Andrei RĂDULESCU – jurist, istoric, doctor în drept la Liège, de patru ori vicepreședinte al Academiei Române și președinte între 1946-1948, mort la Aiud; Victor SLĂVESCU, economist, doctor în economie în Germania, prof. univ., președinte al Asociației Generale a Economistilor din România; trecut inițial pe la Sighet.

Din această înșirare de 125 de personalități, 23 au fost exterminate la Aiud. Alții au murit imediat după eliberare sau au fost nimiciți ulterior, în alte temnițe.

După 1958 Aiudul devenise neîncăpător, ca urmare a celui de al doilea mare val de arestări. În locul "reeducării" prin violență s-a recurs la "reeducarea" prin muncă forțată și la "reeducarea prin convingere", prin autoanaliză, autodemascare și demascarea altora. Dintr-o listă sumară a lui Petre Pandrea, care cuprinde 44 de nume,

am găsit la Aiud , după 1958 , în afară de unii deținuți menționați mai sus , nume noi : ANANIA , viitorul episcop al Vadului , Teleacului și Clujului , Director al Institutului Biblic din București ; Arșavir ACTERIAN –distins om de cultură și scriitor ; Anton DUMITRIU – prof . univ . , filozof ; Sandu LIEBLICH – medic ; Al . MIRONESCU – profesor , scriitor ; Nicolae PĂTRAȘCU – licențiat în litere , profesor ; I. POPESCU- PRUNDENI –scriitor ; Ștefan VLĂDOIANU –poet .

Nu mi-am propus să vorbesc în această comunicare de alte categorii de intelectuali trecuți prin Aiud pr- cum generali ALDEA , CAFLAONȚ , CREȚOIU , DOBRE , EFTIMIU , IACOBICI , MACICI , PETROVICESCU , TOPOR , cu toții suprimați aici și alții .

Toată această enumerație nu poate fi completă și cercetările viitoare o vor îmbunătăți eventual . Ne cerem scuze pentru omisiunile inerente și pentru prezentarea parțială a unor personalități citate , informațiile fiind limitate , ca și spațiul expunerii .

În concluzie genocidul la care au fost supuși oamenii noștri de cultură la Aiud și în restul spațiului concentraționar comunist românesc este de dimensiuni catastrofale și atestă fără dubii caracterul distructiv , odios și criminal al comunismului . Consecințele acestui genocid cultural enorm se resimt din plin și astăzi , după 16 ani de la disoluția sistemului comunist , în toate planurile și dimensiunile societății noastre .

Paris , 14 septembrie 2005

CICERONE IONIȚOIU